

Asia: VN/13663/2022

Luonnokset: Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023-2027 ja asetus selvityksen sisällöstä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne AVI-käsittelylain pykäläluonnoksesta, uusi 2 a ja 2 b ja niiden perustelut

-

Lausuntonne vesilain pykäläluonnoksesta, uusi 15 luvun 4 a ja sen perustelut

-

Lausuntonne ympäristönsuojelulain pykäläluonnoksesta, uusi 197 a ja sen perustelut

-

Lausuntonne maankäyttö- ja rakennuslain pykäläluonnoksesta, uusi 188 a ja sen perustelut

-

Lausuntonne luonnoksen sisältyvistä siirtymäsäännöksistä (ns. AVI-käsittelylaki ja MRL)

-

Lausuntonne hallituksen esitysluonnoksesta muilta osin

ASIANAJAJALIITON LAUSUNTO VIHREÄN SIIRTYMÄN HANKKEIDEN VÄLIAIKAISESTA ETUSIJAMENETTE-LYSTÄ ALUEHALLINTOVIRASTOJEN LUPAKÄSITTELYSSÄ VUOSINA 2023-2025 JA HALLINTOTUOMIOISTUI-MISSA VUOSINA 2023—2027

Ympäristöministeriö on pyytänyt Suomen Asianajajaliittoa (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) antamaan lausunnon hallituksen esityksen luonnoksesta eräiden vihreän siirtymän hank-keiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2025 ja

hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2027 sekä asetukseen selvityksen sisäl- löstä. Valmisteilla olevilla lakimuutoksilla olisi mahdollista väliaikaisesti käsitellä etusijame- nettelyssä tiettyjen vihreää siirtymää tukevien investointien ympäristönsuojelulain (527/2014) ja vesilain (587/2011) mukaiset lupahakemukset aluehallintovirastoissa. Lisäksi hankkeiden ja kaavojen valitusasiat, jotka ovat vihreän siirtymän kannalta keskeisiä, käsitel- täisiin myös kiireellisinä hallintotuomioistuimissa.

Yleistä esityksestä

Asianajajaliitto kiittää ympäristöministeriötä mahdollisuudesta lausua esityksestä ja katsoo esityksen olevan tärkeä vihreän siirtymän edistämiseksi Suomessa. Asianajajaliitto pyytää ympäristöministeriötä kiinnittämään jatkovalmistelussa huomioita erityisesti siihen, että yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen ei vaarannu. Lisäksi Asianajajaliitto kehottaa ar- vioimaan tarvetta edelleen selventää, mitä hakijan on osoitettava, jotta etusija voitaisiin myöntää.

Kuten myös esityksessä tuodaan esille, perustuslain 6 §:n 1 momentin mukainen yhdenver- taisuusperiaate on yksi hallinnon ja oikeusvaltion perusperiaatteista: jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyä ilman aiheetonta viivästystä. Yhteiskunnan pitkäikäisen toimivuuden varmistamiseksi ja yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti, muutoksen ei tulisi mitenkään (eikä vain ”merkittävästi”) hidastaa muiden lupahakemusten käsittelyä. Muussa ta- pauksessa muiden hankkeiden edistäminen vaikeutuu ja se on omiaan edelleen vähentä- mään investointeja Suomeen. Lisäksi on hyvä huomata, että tällä hetkellä hyvin monille tuulivoima- ja aurinkoenergiահankkeille myönnetään luvat kokonaan kuntatasolla. Etenkin kaavoituksen resurssit ovat monessa kunnassa vähäiset ja ristipaineissa niissäkin tilanteissa, joissa kaavamuutoksen vaatimat selvitykset tehdään hankekehittäjän kustannuksella ja hankekehittäjän konsultin toimesta.

Jotta esitys tuottaisi haluttuja tuloksia aluehallintovirastoissa ja hallintotuomioistuimissa on oltava kokenutta ja osaava henkilökunta, jotka voivat keskittyä vihreän siirtymän hankkei- siin. Asianajajaliitto pitää tärkeänä ohjata määrärahat kokeneen henkilökunnan lisäreky- tointeihin, jotka voivat keskittyä vihreän siirtymän hankkeisiin. Muuten on olemassa var- teenotettava riski siitä, että muut yhteiskunnan toimivuuden varmistamisen kannalta tär- keät ja sekä juridisesti että teknisesti vaativat hankkeet jäävät odottamaan, koska niille ei löydy osaavia käsittelijöitä. Tällaisina hankkeina voidaan pitää esimerkiksi huoltovarmuutta parantavia hankkeita kuten vesihuoltohankkeet, ruoantuotantohankkeet (esimerkiksi me- riviljely), energian perusvoiman ja säätövoiman tuotannon sekä vihreän siirtymän tarvitse- mien raaka-aineiden hankkeet, kuten EU:n kriittiseksi määritelmien raaka-aineiden hank- keet.

Esityksen suhde EU-tasoiseen sääntelyyn

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin (898/2009) esitetään uutta 2 a §:ää jossa todetaan: ”...ottavat huomioon ei merkittävää haittaa -periaatteen” (Do No Significant Harm, DNSH). Tätä täydennetään asetusluonnok- sen liitteessä, joka muistuttaa komission teknistä ohjetta. Tämä voisi tarkoittaa käytännössä sitä, että lupahakemusten etusija voitaisiin myöntää vain hankkeille, jotka täyttävät komis- sion teknisen ohjeen edellytykset. Näin tulkiten ehdotusta kokonaisuutena voitaneen pitää liian rajoittavana, ja Asianajajaliitto ehdottaa, että etusijajärjestys annettaisiin esimerkiksi ”pääosin DNSH-periaatteen mukaisille hankkeille”. Etusijan perusteeksi voitaisiin lisätä myös yhteiskunnan toimintavarmuuden turvaaminen ja/tai työllisyyden edistäminen.

Ympäristöministeriö ehdottaa etusijan sitomista uuden asetuksen kautta kestävästä sijoittamisesta helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen ("Luokitusjärjestelmäasetus", 2020/852). Asetusluonnoksessa viitataan Luokitusjärjestelmäasetuksen 17 artiklan 1 kohtaan ja todetaan, että selvityksen on sisällettävä hakijan kirjallinen arvio siitä, aiheutuuko toiminnasta merkittävää haittaa Luokitusjärjestelmäasetuksen 17 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuille ympäristötavoitteille. Luokitusjärjestelmäasetuksen ympäristötavoitteet esitetään asetuksen 9 artiklassa. 17 artiklan 1 kohta koskee ympäristötavoitteille aiheutuvaa merkittävää haittaa. Asianajajaliitto katsoo, että viittausta Luokitusjärjestelmäasetukseen olisi syytä vielä tarkentaa.

Projektirahoitusta tai muuta kansainvälistä rahoitusta varten laadittavat selvitykset, jossa näytetään 17 artiklan 1 kohdan mukaisesti, että hankkeesta ei aiheudu 9 artiklassa tarkoitetuille ympäristötavoitteille merkittävää haittaa, laaditaan lähtökohtaisesti aina englanniksi, koska suurin osa kaikista suurten hankkeiden rahoitus- ja sijoitussopimuksista, riippumatta hankkeiden sijaintipaikasta, ovat Englannin lain alaisia. Tämä olisi hyvä huomioida, kun mitään hakemuksesta hakijalle ja viranomaisille aiheuttavia vaikutuksia.

Perusteluiden mukaan, mikäli EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (Recovery and Resilience Facility, RRF) mukaisen rahoituksen haussa käytettyä arviointia pystyttäisiin riittävästi selvittämään DNSH-periaatteen huomioon ottamisessa toiminnassa, luvanhakijan olisi mahdollista hyödyntää sitä. DNSH-periaatteen soveltamisesta RRF:n osalta Euroopan komission on antanut erilliset ohjeet. Lisäksi Suomen ympäristökeskus (Syke) on laatinut RRF-suunnitelman mukaisia hankkeita varten erillisen ohjeen DNSH-arvioinnista, jota voisi olla perusteltua tarkentaa, mikäli arvioinnin hyödyntämisen soveltamisalaa laajennetaan ehdotetun mukaisesti.

Muut huomiot esityksestä

Esityksessä annetaan ymmärtää, että rahoitusta varten tehtyjä selvityksiä voitaisiin hyödyntää pitkälti sellaisenaan lupaprosessissa. Tämä olisi toki hyvä asia, mutta toisenlaista käyttö-tarkoitusta varten laadittujen selvitysten ymmärtäminen voi vaatia myös sen alan erityisosaamista (tässä kansainvälisistä rahoitussopimukset), jota kaikissa aluehallintovirastoissa ei välttämättä tällä hetkellä ole.

Asetuksen esittelijämuistio ei ota kantaa siihen, onko aluehallintovirastossa suoritettavassa arvioinnissa (ja hakijan hakemuksessa) huomioitava Luokitusjärjestelmäasetuksen nojalla annettujen delegoitujen asetusten teknisiä arviointikriteereitä, tätä olisi hyvä tarkentaa.

Asianajajaliitto toteaa, että se, että menettelyllisestä etusijasta ei hallintoviranomaisessa tehdä erillistä valituskelpoista päätöstä, voi käytännössä aiheuttaa haittaa hakijalle ja sellaisille, jonka hanke viivästyy, vaikka lieneekin perusteltua kokonaisresurssien tehokkuuden kannalta.

Asianajajaliitto toteaa lakiehdotuksessa ehdotetun siirtymäsäännöksen olevan paikallaan.

Asianajajaliitto huomauttaa esityksestä puuttuvan arvio etusijaan oikeuttavien hankkeiden määrästä. Asianajajaliitto toteaa, että keskimääräiset käsittelyajat, jotka ovat muutoksen taustalla, eivät kerro kokonaistilannetta. Ympäristöministeriön on myös hyvä huomioida, että laajoja hankkeita valmistellaan usein vuosia ennen kuin lupahakemukset voidaan jättää.

Lopuksi Asianajajaliitto toteaa, että esitetyt lainsäädäntömuutoksia tulisi vielä arvioida perustuslain (713/1999) kannalta ympäristöperusoikeuksien huomioimiseksi.

Lausuntonne asetusluonnoksesta ja perustelumuistiosta

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[33 SAL lausunto vihreä siirtymä\(10103897.2\).pdf](#)

Toivonen Milla
Suomen Asianajajaliitto